

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başvuru Numarası : 2013/2593

Karar Tarihi : 11/3/2015

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Tuğrul CULFA

Vekili : Av. Mahmut Nedim ELDEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, sendikal faaliyetleri kapsamında gazetelere yaptığı açıklamalar nedeniyle aleyhine açılan manevi tazminat davasının kabul edilerek tazminat ödemeye hükmedilmesinin adil yargılanma hakkı, sendika hakkı ve ifade özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 11/9/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı 10/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/1/2015 tarihli görüş yazısı 12/1/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş; başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı 27/1/2015 tarihinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, eğitim ve bilim işkolunda faaliyet gösteren Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'nın (Sendika) şube başkanı olarak görev yapmaktadır.

8. Olayların geçtiği Çankaya Milli Piyango Anadolu Lisesi, Sendikanın örgütlenme alanında bulunmaktadır. Adı geçen okulda meydana gelen bazı talihsiz olaylar nedeniyle bazı kişilerce kurşun döktürülmüş ve Sendikanın işyeri temsilcisi, başvurucuya meydana gelen olaylarla ilgili bildirimde bulunmuştur.

9. Bu bildirim üzerine, başvurucu, eğitim sorunlarının bilimsel yöntemlerle çözümü yerine hurafe yaklaşımlarla çözüm arama girişimlerinin kabul edilemez olduğu, laik ve bilimsel eğitim yerine hurafe yaklaşımlarla çözüm arayanlar hakkında bakanlığın soruşturma başlatması gerektiği, okul müdürünün bu olaylardan haberdar olduğunu halde engellemediği, hatta bu olayların bilgisi dâhilinde meydana geldiği yönünde basın organlarına açıklamalarda bulunmuş ve söz konusu açıklamalar ulusal ölçekte yayın yapan Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinde yayımlanmıştır.

10. Söz konusu haberlerde özet olarak, okul müdürü H.A.O'nun okulda kurşun döktürdüğü, olayı gören sendika temsilcisinin durumu okul müdürüne bildirilmesi üzerine müdürün "Senin ne işin var orada? Ben işiniz olmayan yere girmeyeceksiniz demedim mi?" sözleriyle tepki verdiği, söz konusu "skandal" hakkında herhangi bir soruşturma açmadığı, üstelik olayları ortaya çıkartan sendika temsilcisi öğretmene usulsüz bir şekilde disiplin cezası verildiği, öğretmenlere yıldırma politikası izlendiği iddia edilmiştir.

11. Söz konusu gazete haberleri üzerine okul müdürü, başvurucu ve aynı okulda görev yapan iki öğretmen aleyhine, basın yayın organlarına yaptığı açıklamalarla kişilik haklarına saldırdığından bahisle 15/3/2010 tarihinde tazminat davası açmıştır.

12. Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen dava sonunda Mahkeme, 8/12/2011 tarihli kararı ile davacının okuldaki kurşun döktürme işiyle bir ilgisi olmadığı hâlde bu işlemlerin davacı tarafından yürütüldüğüne dair gazete ve internet üzerinden haberlerin yayılmasına, başvurucunun ve diğer iki davalının neden olduğu ve bu suretle davacının kişilik haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle davayı kabul ederek başvurucu ile birlikte diğer iki davalının her birinin davacıya 2.000,00 TL tazminat ödemesine karar vermiştir.

13. İlk Derece Mahkemesinin kararı, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 11/2/2013 tarihli ilamı ile onanmış ve aynı tarihte kesinleşmiştir.

14. Yargıtay ilamı, başvurucuya 18/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 17/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "sorumluluk" kenar başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 11/3/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurunun 17/4/2013 tarih ve 2013/2593 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu,

i. Gazetelere yaptığı açıklamalardan dolayı cezalandırıldığını, söz konusu ifadelerinin sendika hakkı ve ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu, bu ifadeler sebebiyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğü ve sendika hakkını ihlal ettiğini,

ii. Aleyhine açılan davada tanık ifadeleri arasındaki çelişkilerin giderilmediğini, davacının kişilik haklarının hangi surette zarar gördüğünün gerekçede yer olmadığını, mahkemenin bir gerekçeye dayanmaksızın, bazı tanık ifadelerini göz önünde tutarak ancak ifadeler arasındaki çelişkileri gidermeden karar vermesinin adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğunu,

iddia ederek ihlalin tespitiyle yeniden yargılama kararı verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu, gazetelere yaptığı açıklama nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Somut olayda başvurunun, tanık beyanlarının yeterince değerlendirilmediği, gerekçenin yetersiz olduğu, kendisinin sendikal faaliyetleri kapsamında açıklamalar yaptığının göz önünde bulundurulmadığı yönündeki şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

20. Başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlığın Görüşü

21. Başvurucu, eleştiri niteliğindeki basın açıklamaları nedeniyle aleyhine tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvurucunun iddialarına karşı Bakanlık görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) içtihatları hatırlatılarak başvurunun düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edildiğine dair şikâyetlerinin, onun düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile başkalarının özel hayatı arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığı açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesini tekrar etmiştir.

b. Değerlendirme

24. Somut başvuruya konu hakaret davasında başvurucu, kullandığı sözlerin hakaret içerdiği kabul edilerek 2.000,00 TL tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. O halde söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale yapılmıştır.

25. Öte yandan söz konusu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi açısından "yasayla öngörülmiş" olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde "başkalarının şöhret veya haklarının korunması" şeklinde "meşru bir amaç güttüğüne" yönelik bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bu durumda müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" ve "ölçülü" olup olmadığı ve kararda, başvurucunun ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhret veya haklarının korunması arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediği değerlendirilmelidir.

26. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. ...

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sınırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

27. Anılan düzenleme uyarınca ifade özgürlüğü, sadece "düşünce ve kanaate sahip olma" özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan "düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma", buna bağlı olarak "haber veya görüş alma ve verme" özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 40).

28. Toplumsal ve siyasal çoğulculuğun varlığı, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifade edilebilmesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir. İfade özgürlüğü, kendimizi ve başkalarını tanımlamada, anlamada ve algılamada, bu çerçevede başkalarıyla ilişkilerimizi belirlemede ihtiyaç duyduğumuz bir değerdir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 41).

29. İfade özgürlüğünün “toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun asıl temellerinden birini” oluşturduğuna sıklıkla dikkat çeken AİHM’e göre “İfade özgürlüğü, 10. maddenin 2. fıkrasına bağlı olarak, yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da ilgilenmeye değmez görülen bilgi veya düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya nüfusun bir bölümü için saldırgan, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz.” (bkz. *Handyside/Birleşik Krallık*, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49).

30. İfade özgürlüğü konusunda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu makamları negatif yükümlülük kapsamında Anayasa’nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında zorunlu olmadıkça düşüncenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamamalı ve yaptırımlara tabi tutmamalı; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili korunması için gereken tedbirleri almalıdır (benzer yöndeki AİHM görüşü için bkz. *Özgür Gündem/Türkiye*, B.No:23144/93, 16/3/2000, §43).

31. İfade özgürlüğüne yönelik sınırlamalar konusunda devletin ve kamu makamlarının takdir yetkisine sahip olduğu belirtilmelidir. Ancak bu takdir alanı da Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk, ölçülülük ve öze dokunmama kriterleri çerçevesinde yapılacak denetimde genel ya da soyut bir değerlendirme yerine, ifadenin türü, şekli, içeriği, açıklandığı zaman, sınırlama sebeplerinin niteliği gibi çeşitli unsurlara göre farklılaşan ayrıntılı bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 48).

32. Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihatlarında demokratik toplumu, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimler olarak tanımlamıştır. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Diğer bir deyişle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (Bkz. AYM, E.2009/59, K.2011/69, K.T. 28/4/2011; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 17/4/2008).

33. Öze dokunmama ya da demokratik toplum gereklerine uygunluk kriterleri, öncelikle ifade özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmalarını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendilerini göstermelerini gerektirmektedir. Nitekim AİHM de demokratik toplumda gerekli olmayı, “zorlayıcı sosyal ihtiyaç” şeklinde somutlaştırmaktadır. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması ya da gidilebilecek en son çare niteliğinde değilse, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (bu konudaki AİHM kararları için bkz. *Axel Springer AG / Almanya*, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012; *Von Hannover/Almanya* (no.2) [BD], 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012; Anayasa Mahkemesinin benzer değerlendirmeleri için bkz. B.No: 2012/1184, 16/7/2014, § 35).

34. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek olan bir başka güvence de Anayasa’nın 13. maddesinde ifade edilen “ölçülülük ilkesi”dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa’nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleri iki ayrı kriter olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki kriter

arasında bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında demokratik toplum düzeni için gerekli olmak ile ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, temel hak ve özgürlüklere yönelik her hangi bir sınırlamanın, “*demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte, başka bir ifadeyle güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmekle birlikte, temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekir...*” (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007) diyerek, amaca, temel haklara en az müdahaleyle ulaşmayı sağlayacak araç tercih edilmesi gerektiğine karar vermiştir (ayrıca bkz. B.No: 2012/1184, 16/7/2014, § 37).

35. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (B.No: 2012/1184, 16/7/2014, § 38).

36. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel eksenini, derece mahkemesi kararlarında dayandırılan gerekçelerin, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin “*demokratik bir toplumda gerekli*” ve “*ölçülülük ilkesi*”ne uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır.

37. Öte yandan Anayasa’nın 26. maddesine göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden birisi de başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sınırlarının korunmasıdır.

38. Bireyin şeref ve itibarı ise Anayasa’nın 17. maddesinde yer alan “*manevi varlık*” kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (B.No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35). Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında, gazeteler gibi basın ve yayın araçları vasıtasıyla da olabilir. Bir kişi gazete vasıtasıyla bir kamuoyu tartışması çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

39. Dolayısıyla ifade özgürlüğünün kullanılmasıyla başkalarının şeref ve itibarına zarar verdiğinin iddia edildiği durumlarda, Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde her ikisi de Anayasa’da güvence altına alınmış olan şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir (B.No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Von Hannover/Almanya* (no.2) [BD], B.No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, § 99).

40. AİHM, *Axel Springer AG* davasında ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhretinin çatışması hâlinde çatışan menfaatlerin dengelenip dengelenmediğini, dolayısıyla müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığını belirlemeye yönelik bazı kriterler geliştirmiştir. Bu kriterler; a) basında yer alan yazı veya ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, b) hedef alınan kişinin tanınırlık düzeyi ve yazının amacı, c) ilgili kişinin yayından önceki davranışı, d) bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu, e) yayının içeriği, biçimi ve sonuçları ile f) yaptırımın ağırlığı olarak ifade edilmiştir (bkz. *Axel Springer AG / Almanya*, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012).

41. Bu kriterlerden özellikle “*yazının hedef aldığı kişinin kimliği ve yazının amacı*”nın özel önemi bulunmaktadır. Zira başkalarının şöhret ve haklarının korunması kapsamında ifade özgürlüğüne müdahalenin demokratik toplumlarda gerekliliği konusunda sade vatandaşlar ile kamuya mal olmuş kişileri, kamu görevlileri ile siyasetçileri birbirlerinden ayırarak değerlendirme yapmak gerekir. Kamusal yetki kullanan görevlilerin sade vatandaşlara göre eleştiriye daha açık olmaları kaçınılmazdır (B.No: 2012/1184, 16/7/2014, § 43).

42. Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını ve ifade özgürlüğü ile başkalarının şeref ve itibarının korunması hakkının çatışması hâlinde adil bir denge kurulup kurulmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir.

43. Dolayısıyla, başvurucunun gazetelere yaptığı açıklamalardan dolayı aleyhine tazminata hükmedilmesinin ölçülü olduğunun kabulü halinde, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin gerekçelerinin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir.

44. Başvurucu, davaya konu gazete haberlerinin kendisinin sendika şube başkanı olması nedeniyle yaptığı açıklamalara dayanarak yapıldığını, gazetelere okulda meydana gelen talihsiz olaylar nedeniyle kurşun döktürmenin laik ve bilimsel eğitim esaslarına uygun olmadığını söylediğini, sözlerinde hakaret kastı bulunmadığını savunmuştur. Başvurucuya göre İlk Derece Mahkemesi dinlenen tanık beyanlarını yeterince değerlendirmemiş, davacının kişilik haklarının hangi surette zarar gördüğünü de yeterince açıklamamıştır. Dahası, başvurucuya göre, İlk Derece Mahkemesi, kendisinin bir sendikal faaliyet kapsamında söz konusu açıklamaları yaptığını da göz ardı etmiştir.

45. Başvurucunun yargılandığı Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesi, gazete haberlerinde geçen kurşun döktürme eylemi ile davacı arasında somut bir illiyet bağı bulunmadığını, söz konusu eylemlerin davacı tarafından yapıldığı sabit olmadığı hâlde sanki bu işlemler davacı tarafından yapılmış gibi haber yapılmasına neden olduğundan bahisle başvurucunun tazminat ödemesine karar vermiştir.

46. Somut başvurunun incelenmesinde yalnızca derece mahkemelerince verilen kararların ele alınması ile yetinilemez. İlk olarak başvurucu tarafından söylenen sözlerin gazeteler tarafından tırnak içinde aktarılmadığını, gazetelerin başvurucuya dayanarak olayları gazeteci diliyle ve dolaylı bir anlatımla aktardığını göz önünde bulundurmak gerekir. İkinci olarak ise yargılamaya konu okulda meydana gelen kimi istenmeyen olaylara karşı kurşun döktürüldüğü şeklindeki ifadelerin içinde geçtiği yazıların bütünü ile birlikte ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın, olayın bütünselliği içerisinde değerlendirilmesi gerekir.

47. Bir kişinin kurşun döktürdüğü şeklindeki bir iddianın somut olayın koşullarına bakılmaksızın ilk bakışta hakaret olup olmadığı yönünde değerlendirme yapılması oldukça zordur. Buna karşın günümüzde kurşun döktürmenin batıl bir inanç ve faydasız bir uygulama olduğu yönünde varsayılan kanaat nedeniyle bir lise müdürünün kurşun döktürdüğünü iddia etmenin onun toplum içerisindeki itibarını zedeleyebileceği kabul edilebilir.

48. Başvurucunun tazminata mahkûm edilmesine neden olan değerlendirmelerinin, olgusal değerlendirmeler olduğu kabul edilmelidir. Bir olgunun doğruluğu kanıtlanabilir niteliktedir. Nitekim davacının, müdürü olduğu okulda meydana

bazı bazı talihisi olayları nedeniyle bu olayların bir daha meydana gelmemesi için kurban kesmek amacıyla para toplandığı ancak sonradan kurban kesmekten vazgeçildiği, ayrıca okulun hizmetliler odasında okul dışından gelen bazı kişilerin kurşun döktükleri konusunda taraflar arasında bir ihtilaf yoktur.

49. Başvurucunun söz konusu olayları gazetelere anlattığı ve haberlerin kaynağının kendisi olduğu da ihtilafli değildir. Sendika üyesi ve davalı olan iki öğretmen söz konusu kurşun döktürme işlemini görünce bu durumu davacıya şikâyet etmişler fakat davacı bu konuda herhangi bir eylemde bulunmamıştır. İlk Derece Mahkemesinin gerekçesi de göz önünde bulundurulduğunda çözülmesi gereken uyuşmazlık söz konusu kurşun döktürme işleminin davacı tarafından yaptırılıp yaptırılmadığı ve başvurucunun söz konusu işlemi müdürün yaptırdığını söyleyip söylemediğinde odaklanmaktadır.

50. İlk Derece Mahkemesindeki davacı, davalı ve tanık anlatımlarına bakıldığında ne söz konusu kurşun döktürme işlemini okul müdürünün yaptırdığı ne de başvurucunun gazetelere bu yönde bir açıklama yaptığı açıktır. Buna karşın başvuru bu tür bir işlemi eleştirmiş, okul müdürü de haberdar olduğu kurşun döktürme işlemine herhangi bir tepki göstermemiştir. İlk Derece Mahkemesi, başvurucunun söz konusu kurşun döktürme işlemini okul müdürünün yaptırdığını söylediğini kabul etmiş olmakla birlikte bu yönde hiçbir değerlendirmenin yapılmadığı, başvurucunun yalnızca okulda kurşun dökülmesi fiilini eleştirdiğinin sabit olduğu not edilmelidir.

51. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan kişinin manevi varlığının korunması hakkında faydalanılabilmesi için, kişinin itibarına yönelik saldırının belirli bir ağırlık düzeyine ulaşması ve kişinin manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkında şahsen yararlanmasına zarar verici nitelikte olmalıdır (benzer bir değerlendirme için bkz. *A./Norveç*, B. No: 2807006/, 9/7/2009, § 64). Kişinin itibar kaybı kendi eylemlerinin öngörülebilir bir sonucu ise o kişi itibar kaybından şikâyette bulunmak için Anayasa'nın 17. maddesinden faydalanamaz. Somut davada davacının isteği veya gözetiminde kurşun döküldüğü ispatlanamamış olsa bile bundan daha sonra haberdar olmadığı söylenemez.

52. Somut olayda İlk Derece Mahkemesi, ulusal günlük gazetelerde yer alan haberin kaynağı olan başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarına saygı hakları arasında denge gözeten bir değerlendirme yapmamıştır. İlk derece Mahkemesi, söz konusu haber ve yazının, genel çıkarı ilgilendiren bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı sorununa eğilmemiş, ayrıca haberin yapıldığı şartları göz önünde bulundurmamıştır. İlk Derece Mahkemesi davaya konu yazıda geçen olayların gerçekliği meselesine eğilmiş olmakla birlikte, haberin yayımlandığı tarihte meydana gelen olaylarla başvurucunun açıklamalarının haberde öz ve biçim yönünden bozulup bozulmadığı değerlendirilmemiştir.

53. Başvuruya konu haberde yer alan iddialar, olgulara dayalı ithamlar olduğu halde İlk Derece Mahkemesi, haberde yer alan iddiaların olgusal temelini yeterince göz önüne almamış, ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğüne değinmemiş, bu özgürlüklerin başkalarının kişilik hakları karşısındaki sınırlarına da vurgu yapmamıştır.

54. Diğer yandan söz konusu gazete haberinde hiçbir şekilde abartıya kaçılmadığı da söylenemez. Söz konusu haberde yer alan ve davacı müdürün "*kurşun döktürdüğü*" şeklindeki ifadeler tam olarak doğrulanamamıştır. Öte yandan özellikle başvurucunun eleştiri içeren düşünce açıklamalarının gazetede onun kullandığı kelimelere, kendisinin verdiği anlamın ötesinde anlamlar yüklenerek yer alıp almadığı değerlendirilmemiştir. Ne var ki basın özgürlüğünün kapsamının, demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak, bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması

gerektiği de kabul edilmelidir (*Radio France ve Diğerleri/Fransa*, B. No: 53984/00, 30/3/2004, § 37).

55. Ayrıca devlet memurlarının görevlerini yerine getirirken performanslarını etkilemeyi ve kamuoyunun bu kişilere olan güvenine zarar vermeyi amaçlayan aşağılayıcı ve hakaret içerikli saldırılara karşı korunmaları zorunludur. Anayasa'nın 26. maddesi çerçevesinde, devlet memurlarına yönelik izin verilen eleştirilerin sınırları memurun üstlendiği kamu görevinin kapsamına, niteliğine ve bulunduğu makama verilen yetkilere bağlı olarak değişebilir. Somut olayda davacı okul müdürüdür ve başvurucunun eleştirileri davacının sorumluluğundaki okulda meydana gelen bazı olaylara ilişkin olduğu, bu sebeple davacının eleştirilere sıradan kişilere göre daha fazla katlanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

56. Bir haber veya yazının kamuyu bilgilendirme değeri ne kadar yüksek ise kişinin söz konusu haber veya makalenin yayımlanmasına o kadar çok katlanması gerekir (B.No: 2013/5574, 30/6/2014, § 74). Başvuruya konu gazete haberi, davacının söz konusu dönemde müdürü olduğu okulda meydana gelen olayların bir bütün olarak eleştirisine ilişkindir. Başvurucu, laik bir eğitim kurumunda kurşun dökmek gibi bilimsel dayanağı olmadığını düşündüğü bir eylemin yapılmasının kabul edilemeyeceğini, bu sebeple düşüncelerini gazetecilerle paylaştığını savunmuştur. Başvurucunun söz konusu gazete haberinde dile getirdiği düşüncelerin olgular temelinde gelişen genel yarar nitelikli bir tartışmaya katkı sunduğu ve içeriğinin kamunun merakını giderme isteğinin ötesine geçtiği kabul edilmelidir.

57. İlk Derece Mahkemesi söz konusu gazete haberlerinde yer alan ifadelerden dolayı başvurucunun ifade özgürlüğüne yaptığı müdahalenin hangi surette acil bir ihtiyacı karşıladığını ve davacının şeref ve itibarına yapılan müdahalenin cezalandırılmasının başvuranın ifade özgürlüğünden neden daha ağır bastığını da ikna edici bir biçimde ortaya koyamamıştır. Mahkeme, söz konusu ifadelerin davacının kariyerini veyahut özel yaşantısını nasıl etkilediğini de gösterebilmiş değildir.

58. Sonuç olarak, İlk Derece Mahkemesinin ileri sürdüğü gerekçeler, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için yeterli ve ilişkili bir gerekçelendirme niteliğinde değildir. Bu nedenle derece mahkemelerinin, ilgili hakların koruduğu menfaatler arasında adil bir denge kurmayı başardığı söylenemez. Dolayısıyla, şikâyet konusu müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında "*demokratik bir toplumda gerekli*" olmadığı anlaşılmaktadır.

59. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Üye Nuri NECİPOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

3. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. Maddesinin Uygulanması

60. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

61. Başvuruda, Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

62. Başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği gözetilerek başvurunun tazminat ödemesine ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmüştür. İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,**

B. Başvurucunun, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasının **İHLAL EDİLDİĞİNE, Üye Nuri NECİPOĞLU'nun karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,**

C. Başvurucunun yeniden yargılama talebinin **KABULÜNE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine, OY BİRLİĞİYLE,**

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,**

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, **OY BİRLİĞİYLE,**

11/3/2015 tarihinde karar verildi.

Başkan
Serruh KALELİ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başvuru Numarası : 2013/2593

Karar Tarihi : 11/3/2015

MUHALEFET ŞERHİ

Başvurucu, sendikal faaliyetler kapsamında gazetelere yaptığı açıklamalar aleyhine açılan manevi tazminat davasının kabul edilerek tazminat ödemeye hükmedilmesinin adil yargılama hakkı, sendika hakkı ve ifade özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikasının şube başkanı olarak görev yapmaktadır.

Çankaya Milli Piyango Anadolu Lisesinde meydana gelen bazı olaylar nedeniyle sendika işyeri temsilcisi A.P. başvurucuya meydana gelen olaylarla ilgili bildirimde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bildirim üzerine, başvuru, okulda meydana gelen olaylardan okul müdürü A.R.O'nun haberdar olduğunu ileri sürerek basın organlarına açıklamalarda bulunmuş, açıklamalarda bazı iddialar ileri sürerek ulusal yayın organlarından "M" ve "C" gazetelerinde yayımlandığı ileri sürülmüştür.

Söz konusu gazete haberleri üzerine okul müdürü tarafından başvuru ve aynı okulda görevli iki öğretmen aleyhine basın yayın organlarına yaptığı açıklamalarla kişilik haklarına saldırıldığından bahisle 15.03.2010 tarihinde tazminat davası açılmıştır.

Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen dava sonunda, davacı okul müdürünün okuldaki olaylarla ilgisi olmadığı halde olayların okul müdürü tarafından yürütüldüğüne dair gazete ve internet üzerinden haberlerin yayılmasına, başvuru ve diğer iki davalının neden olduğu ve bu suretle davacının kişilik haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle dava kabul edilerek başvuru ve diğer iki davalının tazminat ödemesine karar verilmiş, karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 11.02.2013 tarihli ilamı ile onanmıştır.

Başvurucunun gazetelere yansıyan açıklamalardan dolayı manevi tazminata mahkum edilmesine ilişkin kararda, başvuru ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhret veya haklarının korunması arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediğine bakılmalıdır.

Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi düşünce ve kaanate sahip olma düşünce ve kaanatini açıklama ve yayma, haber veya görüş alma ve verme özgürlüklerini kapsamaktadır.

Anayasa'nın 13. maddesi, temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasına ilişkin olup, temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceğini, bu sınırlamalarının Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını belirtmektedir.

Temel hak ve özgürlükler, istisnai olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler. (AYM, E:2006/142, K:2008/148, K.T. 24.09.2008)

Bireyin şeref ve itibarı ise Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (B.N0:2013/1123, 02.10.2013. &.35). Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, bir çok ihtimalin yanında, gazeteler gibi basın ve yayın araçları vasıtası yoluyla da olabilir. Bir kişi gazete vasıtasıyla bir kamuoyu tartışması çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmesi gerekir.

İfade özgürlüğünün kullanılmasıyla başkalarının şeref ve itibarına zarar verildiğinin iddia edildiği durumlarda, Anayasa'da güvence altına alınmış olan şeref ve itibarın korunması hakkı ile ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir dengenin korunması gerekir. (B.N0: 2012/1184, 16.07.2014, & 41; AİHM, Von Hannover/Almanya).

Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını ve ifade özgürlüğü ile başkalarının şeref ve itibarının korunması hakkının çatışması halinde adil bir dengenin kurulup kurulmadığını her olayın kendisine has özelliklerine göre takdir edecektir.

Somut olayda Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesi, ulusal günlük gazetelerde yer alan haberin kaynağı olan başvurunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarına saygı hakları arasında gerekçeli kararda öz olarak davacının okulda oluşan olaylarla bir ilgisi olmadığı halde bu olayların davacı tarafından yönlendirildiğine, yürütüldüğüne dair gazete ve internet üzerinden haberlerin yayılmasına, başvurunun ve diğer iki davalının neden olduğu ve bu suretle davacının kişilik haklarının ihlal edildiğini belirterek, bir denge kurma işlemi yaptığı görülmektedir. İfade özgürlüğünün sınırsız olduğu söylenemez. Sınır diğer kişinin, karşı tarafın özgürlük alanına kadardır. Karşı tarafın özgürlük alanına girilmediğinde ifade özgürlüğünden söz edilemez.

Mahal mahkemesi bu hususu belirlemiş, denge işlemini kurmuş ve kişilik hakları ihlal edildiği kabul edilerek hüküm verilmiştir. Başvurucu, sendikal faaliyetler kapsamında gazetelere yaptığı açıklamaların basın organlarında yayınlanmasında ifade özgürlüğünün sınırını aşmış olduğu düşüncesinde olduğumdan, bu konuda hak ihlali mevcut değildir. Bu nedenle çoğunluğun kararına katılamadım.

Üye
Nuri NECİPOĞLU